

Amisten poliittinen linjapaperi 2022 - 2024

Amiksesta ammattilaiseksi

1 Johdanto	3
SAKKIN KESKEISET TAVOITTEET	3
2 Koulutuspolitiikka	5
2.1 KOULUTUKSEN LAATU	5
2.2. TYÖELÄMÄSSÄ OPPIMINEN	6
2.3 NIVELVAIHEET KUNTOON	7
2.4 OSAAMISPERUSTEISUUS JA HENKILÖKOHTAISTAMINEN	9
2.5 HYVINVOIVAT SEKÄ OSAAVAT OPETTAJAT JA OPPILAITOKSEN HENKILÖKUNTA	10
2.6 DIGITALISAATIO	11
2.7 KANSAINVÄLISYYS JA MONIKULTTUURISUUS	12
3 Sosiaalipolitiikka - Hyvinvointi ja riittävä toimeentulo turvaavat amisten opiskelukyvyn	14
3.1 TERVE AMIS ON HYVINVOIVA AMIS	14
3.2 KESKEYTTÄMISEN EHKÄISY JA RIITTÄVÄ TUKI	16
3.3 AKTIIVINEN AMIS ON HYVINVOIVA AMIS	16
3.4 OPISKELIJAKUNNAT JA OPPILAITOSYHTEISÖ	17
3.5 TASA-ARVO JA HÄIRINTÄÄN PUUTTUMINEN	19

3.6 OPIKELIJAN TOIMEENTULO JA ASUMINEN	20
3.7 TYÖOURA JA YMPÄRISTÖ	21

1 Johdanto

Ammatillinen koulutus on uudistumiskykyistä, tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaavaa ja keskeinen osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Kaikilla amiksilla tulee olla mahdollisuus suorittaa laadukas ammatillinen tutkinto. Koulutus antaa taidot, joilla pärjää työelämässä, voi toimia aktiivisena kansalaisena ja joiden varassa on mahdollista kehittää itseään sekä jatkokouluttautua.

SAKKIn keskeiset tavoitteet

1. Kaikille mahdollisuus opiskella

Niin peruskoulun päättävillä nuorilla kuin aikuisiällä koulutusta tarvitsevilla on mahdollisuus hakea ja päästä opiskelemaan ammatilliseen koulutukseen. Eri alojen opetuksen sekä oppilaitosverkoston tulee olla alueellisesti niin kattava, ettei asuinpaikka estä ketään hakeutumasta haluamalleen alalle. Kaikille opiskelijoille taustasta riippumatta tulee turvata riittävä toimeentulo opintojen ajalle.

2. Laadukas ja arvostettu ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen keskeisenä tarkoituksena on antaa tarvittava osaaminen työelämässä ja yhteiskunnassa pärjäämiseen sekä kyky kehittää ja päivittää osaamista tarpeen mukaan. Laadukas opetus, tutkintojen vastaavuus työelämän tarpeisiin sekä laaja-alainen ammatillinen ja yleissivistävä osaaminen tulee olla opetuksen keskeinen tavoite. Kestävä kehitys on oltava läpileikkaava teema ammatillisissa tutkinnoissa. Osana

aktiivista kansalaisuutta ammattiin opiskelevien työelämä tietoisuutta työelämän oikeuksista ja velvollisuuksista on kasvatettava.

3. Ammatillisessa koulutuksessa tulee olla nollatoleranssi kaikelle syrjinnälle

Ammatillisessa koulutuksessa ja oppilaitoksissa kaikkeen yhdenvertaisuuslaissa mainittuihin syihin liittyvään syrjintään tulee puuttua ja ennaltaehkäistä.

4. Opiskelijoiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi

Henkinen ja fyysinen hyvinvointi ovat keskeisiä tekijöitä opintojen suorittamisen ja opiskelukyvyn sekä myöhemmän työkyvyn ja aktiivisen kansalaisuuden kannalta. Henkistä hyvinvointia pitää tukea yhteisöllisyydellä sekä riittävällä tuella ja ohjauksella, ja fyysistä hyvinvointia esimerkiksi liikunnan ja työergonomian roolia korostamalla.

5. Ammatillinen koulutus takaa yhtäläiset mahdollisuudet jatko-opintoihin

Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ei saa olla koulutuspolkuja, jotka eivät mahdollista jatkokouluttautumista. Siksi ammatillisen koulutuksen tulee taata tasa-arvoiset jatko-opintomahdollisuudet lukion kanssa korkea-asteen opintoihin.

2 Koulutuspolitiikka

2.1. Koulutuksen laatu

Ammatillisen koulutuksen keskeisenä tavoitteena tulee olla laadukas koulutus, joka takaa opiskelijalle erinomaisen ammatillisen osaamisen sekä jatko-opintoihin ja elinikäiseen oppimiseen vaadittavat taidot ja tiedot.

Kaikkien koulutuksen järjestäjien täytyy pystyä takaamaan opiskelijoilleen laadukas ammatillinen koulutus. Opiskelijoilla pitää olla käytössään nykyaikaiset työvälineet ja -menetelmät, jotta heidän tietonsa ja taitonsa vastaisivat tulevaisuuden työelämän vaatimuksia. Oppilaitosten tulee aidosti henkilökohtaistaa opiskelijoiden opintopolkua siten, että erilaisille ja eri lähtötasoisille oppijoille mahdollistetaan heidän tarpeidensa mukainen opetus ja tuki tutkinnon suorittamiseksi mahdollisimman hyvillä arvosanoilla. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että erilaiset oppijat otetaan huomioon ja heitä kohdellaan yhdenvertaisesti. Koulutuksessa on huolehdittava siitä, että kukaan ei valmistu ammatillisesta koulutuksesta ilman nyky-yhteiskunnassa selviämiseen vaadittavaa lasku- ja lukutaitoa. Ammatillisen koulutuksen tehtävä on antaa opiskelijoille sellaiset elämäntaidot, joilla selvitään ja vaikutetaan muuttuvassa yhteiskunnassa.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen tulee tukea koulutuksen vaikuttavuutta, niin että samalla taataan monipuolinen opintotarjonta eikä järjestelmä ohjaa liikaa mittareiden täyttämiseen. Rahoitusmallin ei tule ohjata koulutuksen järjestäjiä optimoimaan opiskelijavalintojaan siten, että esimerkiksi enemmän tukea opinnoissaan tarvitsevien hakijoiden opiskelemaan pääsyn mahdollisuudet heikkenevät nykyisestä. Myös pienten alojen ja erityisalojen rahoituksesta on pidettävä huolta.

Ammatillisten tutkintojen tulee sisältää riittävästi laadukkaita yleissivistäviä sekä vapaasti valittavia opintoja. Yleissivistävän osaamisen merkitys kasvaa entisestään kehittyvässä ja globalisoituvassa maailmassa ja näitä taitoja tulee tarkastella siten myös osana hyviä työelämä- ja kansalaistaitoja. Yhteiset tutkinnon osat ovat jatko-opintokelpoisuuden perusta ja keskeinen elementti. Ne mahdollistavat korkeakouluvalmiudet myös silloin, kun

oppilaitoksella ei ole yhteistyötä lukioiden tai korkeakoulujen kanssa. Opiskelijalle on annettava mahdollisuus täydentää opintojaan ja parantaa arvosanojaan. Ammatillisessa koulutuksessa oppimisen arviointia tulee kehittää siten, että tutkintojen arvosanojen valtakunnallinen vertaileminen on mahdollista. Tämän edistämiseksi esimerkiksi valtakunnallisten kokeiden mahdollisuutta tulee selvittää.

Ajankohtainen työelämä tietoisuus ja työelämä taidot ovat osa laadukasta ammatillista koulutusta. Ammatillisessa koulutuksessa tulee tarjota kattavasti tietoa eri työmarkkinajärjestöistä niin turva- kuin vaikuttamiskanavina. Tulevaisuuden työelämän parantamiseksi ja työkyvyttömyyden ennaltaehkäisemiseksi ammatilliseen koulutukseen on sisällytettävä tietoa työmarkkinoiden toiminnasta ja sosiaaliturvajärjestelmästä. Koulutuksessa tulee tarkastella yrittäjyyttä eri näkökulmista sekä antaa tietoa että kannustaa nuoria etsimään tietoa yrittäjyyden eri muodoista. Kestävä kehitys on otettava osaksi jokaisen alan koulutusta, edistämään vastuullista yrittäjyyttä ja ympäristön huomioimista.

2.2. Työelämässä oppiminen

Työssä tapahtuva oppiminen on keskeinen kulmakivi ammatillisen koulutuksen laadun takaajana. Työpaikalla annettujen tehtävien täytyy vastata koulutusta ja opiskelijalle on opetettava tarvittavat perustiedot ja -taidot työssäoppimisen perehdytyksen aikana. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen sisällöt on käytävä läpi opiskelijan, oppilaitoksen ja työpaikan edustajien kesken ennen työssäoppimisjaksoa. Kaikille osapuolille on oltava selvää, mitä opiskelija osaa ja mitä hänen odotetaan oppivan. Ammatillisissa opinnoissa on käytävä läpi myös työelämän pelisääntöjä. Opiskelijoilla tulee olla oikeus saada ammattitaitoista ohjausta ja palautetta oman oppimisensa etenemisestä.

Työpaikkaohjaajalla on ohjausvastuu työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa.

Työpaikkaohjaajan kuuluu säännöllisesti arvioida ja valvoa työpaikalla tapahtuvan oppimisen etenemistä yhteistyössä opettajan kanssa. Opettajien tulee käydä työpaikoilla, jotta he voivat osallistua arvosanan antamiseen. Oppilaitoksen ja työelämän välistä kommunikaatiota on parannettava ja samalla on varmistettava työpaikkaohjaajien riittävä

koulutus. Kaikilla työpaikkaohjaajilla tulee olla koulutus ohjaustyötä varten, jotta ohjaus työpaikoilla on pätevää. Viime kädessä vastuu koulutussopimuspaikan järjestämisestä kuuluu koulutuksen järjestäjälle – ei yksittäiselle opiskelijalle. Tutkintoon kuuluva näyttö sekä tarvittaessa koulutussopimusjakso tulee voida suorittaa myös oppilaitoksessa.

Koulutussopimuksella oleva opiskelija ei ole työpaikalla työvoimana vaan oppimassa, joten häntä ei tule laskea työvoimaksi esimerkiksi työvuorojen, lomautusten tai irtisanomisten kannalta. Työvuorojen suunnittelussa tulee huomioida opiskelijoiden ohjaaminen ja tuki. Yrityksiä ja työnantajia tulee tukea ottamaan opiskelijoita työpaikalle. Oppilaitosten tulee luoda järjestelmälliset suhteet työelämään siten, ettei suhde työpaikkoihin rakennu pelkästään yksittäisten opettajien kontaktien varaan.

Siirtymä koulutussopimukselta oppisopimukseen tulee olla joustava, eikä opiskelijaa saa pitää tarpeettoman kauan palkattomassa muodossa. Oppilaitoksilla tulee olla selkeä prosessi työelämässä tapahtuvien ristiriitatilanteiden käsittelyyn.

2.3 Nivelvaiheet kuntoon

Mahdollisuus hakeutua ammatilliseen koulutukseen tulee huomioida paremmin jo peruskoulussa. Erilaisia koulutus- ja ammattivaihtoehtoja tulisi esitellä osana peruskoulun opetusta, jotta kaikille nuorille voidaan taata yhtäläiset mahdollisuudet löytää itselleen sopiva koulutus- ja urapolku. Perusasteen opettajien ja opinto-ohjaajien tulee tarjota kaikille perusasteen päättävälle nuorille selkeä ja ajantasainen kuva opinnoista myös ammatillisessa koulutuksessa, sekä sen mahdollistamista jatko-opintomahdollisuuksista. Toimiva nivelvaihe edellyttää ammatillisen koulutuksen laajan alueellisen kattavuuden ylläpitoa, jotta etäisyydet eivät tule koulutusvalintojen esteeksi.

Tärkeä keino ennaltaehkäistä opintojen keskeyttämistä on tarjota nuorille realistinen kuva eri ammattialoista. Peruskoulussa tulee järjestää tutustumiskäyntejä ammatillisiin oppilaitoksiin. Ammattiin opiskelevat osaavat parhaiten kertoa peruskoulun päättävälle nuorille omista koulutusvalinnoistaan tavalla, jota nuoret kuuntelevat. On myös tärkeää

kuulla eri alojen ammattilaisilta eri koulutus- ja urapolkujen todellisuudesta. Alan vaihtaminen oppilaitoksen sisällä tulee olla helppoa.

Kaikille peruskoulunsa päättävälle nuorille on taattava koulutuspaikka. Tutkintoon valmentavaa koulutusta tulee olla tarjolla koko maassa ja sen saatavuus tulee varmistaa. Tutkintoon valmentavassa koulutuksessa tulee pystyä tutustumaan ammatillisen koulutuksen eri aloihin sekä saamaan opiskeluvalmiuksia.

Ammatillisen koulutuksen tuottamia jatko-opintovalmiuksia tulee kehittää monin tavoin. Jatko-opintovalmiudet ovat tärkeitä toisen asteen koulutusmuotojen tasa-arvoisuuden sekä opintojen houkuttelevuuden turvaamiseksi. Korkea-asteen opintoihin hakeutumisen ammatillisesta koulutuksesta on oltava yhdenvertaista lukiosta hakevien kanssa. Todistusvalinta ei saa muodostua ainoaksi väyläksi korkeakouluun, vaan pääsykokeet ja avoimen yliopiston- ja ammattikorkeakoulun väylät tulee pitää yhtäläisinä vaihtoehtoina korkeakouluun pääsemiseksi. Opiskelijalla tulisi olla jo opintojen alussa selkeä kuva siitä, miten hän voi päästä jatko-opintoihin. Yhteisten tutkinnon osien tulee olla niin laajat ja laadukkaat, että ne tuottavat kaikille ammatillisen perustutkinnon suorittaville tarvittavat taidot korkeakoulutukseen hakeutumiseen ja elinikäiseen oppimiseen, myös sellaisessa tilanteessa, jossa hän ei hakeudu korkeakoulutukseen heti toisen asteen jälkeen.

Ammatillisten oppilaitosten tulee kehittää mahdollisuutta liittää korkeakouluopintoja tutkintojen osaksi yhdessä korkeakoulujen kanssa siten, että kaikilla ammattiin opiskelevilla on mahdollisuus suorittaa maksutta tutkintoon soveltuvia korkeakouluopintoja. Näin mahdollistetaan sujuva opintopolun jatkaminen ja jatko-opintomahdollisuuksien näkeminen jo toisen asteen opintojen aikana. Samalla tulee huolehtia siitä, etteivät jatko-opintoväylät siiloudu liikaa eikä jatko-opintomahdollisuuksien ja -valmiuksien tule perustua vain näihin yhteistyömuotoihin.

Ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden välistä yhteistyötä tulee lisätä niin opetuskokonaisuuksien kuin hallinnon alueella. Hyödyntämällä yleissivistävän ja ammatillisen opetuksen parhaimpia puolia pystymme luomaan opiskelijoille joustavia, yksilöllisen etenemisen ja vahvemmat jatko-opintovalmiudet mahdollistavia

oppimispolkuja, joissa ideat ja toiminta kohtaavat. Avoin ja monimuotoisuuden salliva ympäristö kannustaa opiskelijoita kehittämään oppimiaan tietoja ja taitoja uudella tavalla. Samalla edistetään toisen asteen oppilaitosten opiskelijoiden ja henkilökunnan ymmärrystä toisten toimintatapoja kohtaan ja vähennetään ennakkoluuloja koulutusmuotojen välillä.

Kaksoistutkinnon suorittamiseen tulee luoda yhteiset käytännöt koko maahan yhtenäisten mahdollisuuksien takaamiseksi. Ammatillisen koulutuksen ja lukion välisiä rajoja ylittäviä kokeiluja tulisi sallia ja jopa kannustaa kokeilukulttuuriin päällekkäisyyksien purkamisen ja norminpurkutalkoiden nimissä.

2.4 Osaamisperusteisuus ja henkilökohtaistaminen

Oppilaitoksessa tapahtuvassa opetuksessa luodaan opiskelijan osaamisen perusta, jolle muuta osaamista voidaan rakentaa monipuolisin keinoin. Osaamisperusteisuus ei saakaan tarkoittaa sitä, että vastuu opettamisesta siirretään oppilaitoksilta opiskelijoille itselleen tai työpaikoille. Opettajilla tulee olla tarvittava määrä resursseja käydä ohjaamassa opiskelijoita työpaikoilla tapahtuvassa oppimisessa. Osaamispisteelle tulee olla määritelty opetustuntimäärä, joka kuuluu osaamispistettä vastaavien tietojen ja taitojen hankkimiseen tilanteessa, jossa opiskelijalla ei ole aiempaa osaamista asiasta.

Opiskelijoiden henkilökohtaiset osaamisen kehittämissuunnitelmat, HOKSIt, tulee suunnitella yksilöllisesti ja tarpeeksi aikaa käyttäen kullekin opiskelijalle opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Opiskelijalle tulee turvata mahdollisuus suorittaa opintoja joustavasti, eri opetusmuotoja yhdistellen ja mahdollistaen kiinnittymisen opiskeluryhmiin.

Yksilöllistämisen tulee mahdollistaa sekä opintojen tiivistäminen ja nopeuttaminen että tarvittavan lisäopetuksen saaminen. Vanhempien opiskelijoiden kohdalla ei tule olettaa, että he osaisivat tiettyjä oppisisältöjä tai eivät haluaisi suorittaa opintoja. Nuoret opiskelijat suorittavat jatkossakin lähtökohtaisesti kokonaisen 180 osaamispisteen laajuisen ammatillisen perustutkinnon. Yksilöllisten opintopolkujen luomista mahdollisuuksista huolimatta on pidettävä huoli siitä, että kaikki opiskelijat pysyvät kehityksessä mukana. Sekä osaamisperusteisuuden että henkilökohtaistamisen toimivuuden takaamiseksi tulee

luoda selkeät mallit ja käytännön sekä kerätä aktiivisesti tietoa toimivista malleista, jotta ne toteutuvat tasavertaisesti kaikille opiskelijoille.

2.5 Hyvinvoivat sekä osaavat opettajat ja oppilaitoksen henkilökunta

Yhteiskunnan ja työelämän muutokset edellyttävät myös opettajuuden muutosta.

Opettajien roolin muutosta on tuettava resursoimalla täydennyskoulutusta ja kehittämällä ammattikorkeakoulujen tarjoamaa ammatillista opettajankoulutusta. Digitalisaatio pakottaa päivittämään myös ammatillisen opettajankoulutuksen. Opiskelijoiden opintopolkujen henkilökohtaistaminen sekä osaamisperusteisuus muuttavat opettajien työnkuva ja myös tähän tarvitaan riittävät resurssit sekä tukea opettajien osaamisen päivittämiseksi.

Lisäkoulutusta olisi tarjottava ainakin yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta, aikuiskoulutuksesta, digitalisaation hyödyntämisestä opetuksessa, kestävän kehityksen huomioimisesta sekä vuorovaikutuksesta. Opettajille tulee tarjota myös riittävästi mahdollisuuksia päivittää osaamistaan työelämäjaksoilla. Opettajien tulee osallistua riittävästi osaamisensa päivittämiseen työelämäjaksoilla.

Henkilökunnan työhyvinvoinnin edistäminen oppilaitoksissa on ensisijaisen tärkeää sujuvan ja kaikkia oppilaitoksen jäseniä tukevan arjen kannalta. Työhyvinvoinnin merkitys kasvaa pienentyneiden resurssien myötä – huonosti voivat opettajat ja tulehtuneet välit oppilaitosyhteisössä heijastuvat myös opiskelijoihin. Jatkossakin pedagogisesti pätevien opettajien tulee olla vastuussa ammatillisen koulutuksen opetuksesta eikä heikennyksiä opettajien pätevyysvaatimuksiin tule hyväksyä. Ohjaajat ovat tärkeässä roolissa sekä oppilaitoksessa että työpaikoilla opiskelijan oppimisen tukena, mutta lopullinen vastuu opetuksesta on viime kädessä opettajalla.

Kontaktiopetuksen määrään ja muotoon on kiinnitettävä huomiota. Opettaja voi parhaimmillaan olla opiskelijan tuki ja turva vaikeissa tilanteissa. Yhteistyö työelämän ja oppilaitosten kanssa on vietävä uudelle tasolle, ja sille on oltava koulutuksen järjestäjien tuki: opettajien on pystyttävä jalkautumaan työpaikoille päivittämään osaamistaan ja tukemaan opiskelijoita siellä, missä he konkreettisesti tarvitsevat apua.

2.6 Digitalisaatio

Digitalisaatio on koko yhteiskuntaan läpileikkaavasti vaikuttava prosessi, jossa merkittävä osa yhteiskunnan toiminnoista siirtyy jossain muodossa digitaaliseksi. Tämä kehitys haastaa myös ammatillisen koulutuksen, sillä työelämä sekä yhteiskunta yleisesti edellyttävät tietoteknistä osaamista.

Uuden oppimisteknologian hankkiminen ei ole sama asia kuin digitalisaatio. Digitalisaation tulee tarkoittaa työpaikoilla ja oppilaitoksissa tapahtuvan opetuksen toimintatapojen muuttamista, kuten avoimeen dataan pohjaavien ohjelmien käyttöä. Siirtymistä digitaalisiin oppimateriaaleihin ja oppimisympäristöihin sekä simulaattoreihin tulee vauhdittaa. Samalla tulee huolehtia oppimateriaalien saavutettavuudesta. Tietotekniikan hankkiminen ja sen kokonaisvaltainen käyttöönotto ei saa olla vain rikkaimpien koulutuksenjärjestäjien etuoikeus, vaan kaikille opiskelijoille pitää antaa mahdollisuus kehittää taitojaan. Jokaiselle kansalaiselle tulee varmistaa riittävät digitaidot, sillä ne ovat oleellinen osa niin hyviä työelämä- kuin kansalaistaitojakin.

Digitalisaatio mahdollistaa etäopetuksen lisäämisen. Etäopetus ei kuitenkaan saa tarkoittaa itsenäistä opiskelua ja olla tapa korvata reaaliajassa tapahtuvaa opetusta. Etäopetusta tulee hyödyntää vain tilanteissa joissa se on välttämätöntä tai ei heikennä opetuksen laatua. Tällöinkin opiskelijan tarpeiden opetuksen suhteen tulee olla lähtökohta. Etäopinnot voivat olla tapa tarjota sellaisia oppisisältöjä, joita oppilaitos ei muuten pystyisi tarjoamaan, esimerkiksi syrjäisyytensä tai kokonsa vuoksi. Etäopiskelussa tulee erityisesti tukea yhteisöllisyyttä ja oppilaitosyhteisön vuorovaikutusta. Digitalisaation pitää olla kytkettynä kaikkien eri alojen opetukseen – se ei saa olla vain joidenkin erityisalojen erikoisuus, vaan digitalisaatio on tulevaisuudessa läsnä ammatissa kuin ammatissa. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi opettajien ja opiskelijoiden välisessä kommunikaatiossa työpaikalla tapahtuvan oppimisen jaksoilla, näyttöjen toteutuksessa, oman ammattitaidon kehittämisessä, arjen osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa ja melkein missä tahansa.

2.7 Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus

Kansainvälisyys on ammatillisen koulutuksen perusarvo. Kansainvälinen ja monikulttuurinen koulutus on välttämätöntä nykypäivän Suomessa sekä globaaleilla työmarkkinoilla. Ymmärrystä monikulttuurisuudesta tulee tarkastella myös työelämätaimana.

Kaikista ammatillisista oppilaitoksista ja koulutusaloilta tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet lähteä kansainväliseen vaihtoon. Tämän toteutumiseksi esimerkiksi opiskelijoiden mahdollisuuksia kehittää kielitaitoansa tulisi parantaa. Kansainvälisen työssä tapahtuvan oppimisen määrää on lisättävä ja opiskelijavaihtoa on resursoitava siten, että työ- ja opiskeluperusteinen matkustaminen on kaikille opiskelijoille mahdollista. Myös kansainvälisten työpaikalla tapahtuvan oppimisen jaksojen pituutta pitäisi voida säädellä opiskelijan tarpeiden mukaan. Ammatillisen koulutuksen tarjoamia kansainvälisiä mahdollisuuksia, kuten kansainvälistä tutortoimintaa ja ystäväoppilaitoksia, on syytä kehittää valtakunnallisesti ja EU-tasolla. Ennen vaihtoon lähtöä jokaiselle opiskelijalle tulee tehdä asianmukainen henkilökohtainen opintosuunnitelma.

Suomalaista ammatillista koulutusta näkyvyyttä kannattaa edistää ja viestiä suomalaisten amisten hyvästä menestyksestä kansainvälisissä ammattitaitokilpailuissa sekä jatko-opintokelpoisuuden tuottavasta korkealaatuisesta ja vetovoimaisesta koulutusjärjestelmästä. Koulutusvienti vahvistaa ammatillisen koulutuksen kansainvälistymistä, ja siitä saatavia tuottoja tulee käyttää koulutuksen kehittämiseen ja ammatillisen koulutuksen vahvistamiseen. On tärkeää varmistaa, että koulutuksen järjestäjät eivät ryhdy kilpailemaan toistensa kanssa ulkomaisesta rahoituksesta vaan ratkaisuja tehdään keskitetysti. Koulutusviennin tulee perustua myymiseen esimerkiksi toiselle valtiolle tai ulkomaiselle koulutuksen tuottajalle, ei yksittäiselle ulkomaalaiselle opiskelijalle.

Ammatillisen koulutuksen kansainvälistymiseen niin Suomessa kuin ulkomaillakin on panostettava esimerkiksi kansainvälisten järjestöjen ja muun kansainvälisen yhteistyön muodossa. Opiskelijavaihtoon lähteminen edellyttää riittävää kielitaitoa. Ammattiin opiskelevien pitää pystyä kommunikoimaan myös muilla kielillä kuin äidinkiellään.

Mahdollisuuksia muilla kielillä suoritettavaan opiskeluun tulisi lisätä, ja eri kielten opetustarjontaa lisätä sekä parantaa. Ulkomailla suoritettu työssä tapahtuvan oppimisen jakso voi olla esimerkiksi sujuvan englannin kielen taidon kehittymisen kannalta ratkaisevaa.

3 Sosiaalipolitiikka - Hyvinvointi ja riittävä toimeentulo turvaavat amisten opiskelukyvyn

3.1 Terve amis on hyvinvoiva amis

Opiskeluhuollon tulee olla laadukasta, kattavaa ja saavutettavissa asuinpaikasta riippumatta. Opiskelijahuoltoon pääsyn tulee olla esteetöntä ja välitöntä ja palveluista on viestittävä riittävästi. Ennaltaehkäisevät toimenpiteet, kuten työergonomia ja oppilaitosyhteistyön kehittäminen, tulee sitoa kiinteäksi osaksi opiskeluhuollon kokonaisuutta. Hyvinvointialueiden on turvattava riittävät opiskeluhuollon resurssit ja terveyshuolien huomioiminen kokonaisvaltaisesti.

Opiskeluhuollon palveluiden käyttämisestä ei saa koitua opiskelijalle kustannuksia esimerkiksi matkakustannusten muodossa, eikä opiskelijoita tule ohjata maksullisen yksityisen ja julkisen terveydenhuollon palveluiden piiriin. Lakisääteisten psykologi- ja kuraattoripalveluiden sekä lääkärintarkastusten saatavuus on taattava kaikille ja näille on asetettava maksimiopiskelijamäärä. Opiskelijahuollon palveluista tulee tiedottaa opiskelijoille asianmukaisesti. Hyvän työergonomian opetuksen ja toteutumisen tulee olla osa oppilaitosten arkea ja sen toteutumisesta ei saa koitua opiskelijoille kustannuksia esimerkiksi tarvittavien varusteiden omakustanteisen hankinnan tai materiaalimaksujen muodossa.

Yhteisöllinen opiskelijahuolto on avainroolissa opiskelijoiden terveyskäyttäytymisessä. Oppilaitoksissa on tehtävä suunnitelma opiskeluterveydenhuollon sekä oppilaitoksen terveyden sekä turvallisuuden järjestämisestä ja niiden toteutumista on seurattava. Oppilaitoksissa on koottava monialainen asiantuntijaryhmä opiskeluterveydenhuollon piiristä ja opiskelijoiden edustus ryhmässä on taattava. Opiskelijat ja perheet on otettava kiinteäksi osaksi opiskeluhuollon suunnittelua.

Hyvinvointialueiden alueellisissa opiskeluhuollon yhteistyöryhmissä tulee olla opiskelijoiden ja nuorten edustus esimerkiksi nuorten aluevaltuuston kautta. Hyvinvointialueiden tulee taata palvelut tasapuolisesti ja lähipalveluina.

Ammattiin opiskeleville on annettava nykyaikaista, laadukasta tutkimustietoon perustuvaa ja neutraalia seksuaalikasvatusta, jossa huomioidaan sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus. Opettaja ei saa olettaa opiskelijoiden sukupuolta ulkonäköön perustuen. Oppilaitoksen liikuntatunteja ei enää eroteta sukupuolen mukaan, vaan kaikkien opiskelijoiden sukupuolesta riippumatta tulisi saada samanlaista opetusta. Opiskelijoita kasvatetaan kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ymmärtävään käytökseen kaikkia ihmisiä kohtaan. Opettajilla on oltava ajantasaiset tiedot ja taidot käsitellä seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyviä kysymyksiä opiskelijoiden kanssa. Opiskelijoita tulee kannustaa ottamaan vastuuta omasta ja opiskelijayhteisönsä hyvinvoinnista. Hyvinvointialueiden tulee tarjota maksuton ehkäisy kaikille alle 25-vuotiaille nuorille.

Oppilaitosten tulee olla täysin päihteettömiä ja tämän tulee koskea myös koko henkilökuntaa. Päihdevalistuksen tulee olla asiantuntevaa, opiskelijoiden elämää ymmärtävää ja neutraalia, ja sen tulee kannustaa terveisiin elämäntapoihin tuomitsemisen ja pelottelun sijaan. Päihteiden ongelmakäyttöön tulee voida hakea apua ilman leimaantumista ja avun hakemiseen tulee olla matala kynnyks. Opettajia koulutetaan päihdekasvatuksessa, jotta heillä on uusimmat tiedot ja taidot jakaessaan tietoa opiskelijoilleen. Opiskelijoita tulee ohjata päihteettömyyteen esimerkiksi erilaisten kannustimien ja palkintojen tai koko oppilaitosyhteisöä koskevien kampanjoiden avulla.

Koko oppilaitoksen henkilökuntaa ja kaikkia opiskelijoita tulee tukea ja kannustaa tupakkatuotteiden, kuten tupakan, nuuskan ja sähkö tupakan sekä muiden nikotiinituotteiden, käytön lopettamiseen osana terveellisiä elämäntapoja. Yhteisölliset tempaukset kannustavat luopumaan tupakkatuotteista ja osana tätä opiskelijoille tulee tarjota mielekkäitä savuttomia vaihtoehtoja välituntien ajanviettoon. Kaikille opiskelijoille tulee tarjota mahdollisuutta apuun nikotiinituotteiden käytön lopettamiseksi.

Opiskelijoita on ohjattava terveelliseen syömiseen ja heitä tulee osallistaa oppilaitosten ruokalistojen suunnitteluun. Välipala- ja juoma-automaatteihin sekä oppilaitoksen kahviloihin ja kioskeihin tarvitaan terveellisempiä vaihtoehtoja.

3.2 Keskeyttämisen ehkäisy ja riittävä tuki

Keskeyttämistä voidaan vähentää tarjoamalla opiskelijoille yksilöllisempiä opintopolkua, jotka perustuvat henkilökohtaiseen ja joustavaan ohjaukseen. Samalla tulee mahdollistaa vertaistukea tarjoavien opiskeluryhmien muodostuminen. Opinto-ohjauksessa on pyrittävä aidosti tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä, jossa opiskelijaa ei pelkästään kuulla vaan myös autetaan toteuttamaan henkilökohtaisia tavoitteitaan. Tasa-arvoinen kohtaaminen on erityisen tärkeää etsivässä nuorisotyössä, jossa pyritään tuomaan nuoria takaisin opintojen ja työelämän pariin. Oppilaitosten tulee pyrkiä ehkäisemään opiskelijoiden syrjäytymistä yhteiskunnasta. Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille tulee aina taata mahdollisuus opiskeluun yhdessä muiden kanssa riittävän tuen avulla. Soveltuvien työpaikkojen saatavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja opiskelijoiden tulee saada tarpeeksi tukea työelämässä tapahtuvan oppimisen osalta. Oppilaitosten tulee kouluttaa henkilökuntaansa erilaisten tukimuotojen tarjoamisessa ja tehdä yhteistyötä ammatillisten erityisoppilaitosten kanssa tukimuotojen kehittämiseksi ja hyödyntämiseksi.

3.3 Aktiivinen amis on hyvinvoiva amis

Opiskelijoiden liikunnallisuutta ja ennen kaikkea työhyvinvoinnin sekä työergonomian tuntemusta on lisättävä ja ne on otettava osaksi niin liikunnan ja terveystiedon kuin ammattiaineidenkin opetusta. Liikuntaa ja mahdollisuuksia vapaaehtoiseen liikkumiseen tulee lisätä ammatillisissa oppilaitoksissa. Säännöllisestä ja ympärivuotisesta liikkumisesta on tehtävä olennainen osa opiskelijoiden arkea; se edistää opiskelijan jaksamista opiskeluaikana ja myöhemmin työelämässä. Oppilaitoksen tulee kehittää tapoja, joilla vähennetään opiskelijoiden pitkäjaksoista istumista tunneilla. Liikkuva amis -toiminta on laajennettava kaikkiin oppilaitoksiin.

Opiskelijoille tulee tarjota mahdollisuus maksuttomiin harrastuksiin ja vapaa-ajan viettoon asuinpaikasta riippumatta tarjoamalla tasapuoliset mahdollisuudet tutustua opiskelukaupungin kulttuuritarjontaan ja maksuttomaan liikuntaan. Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden tulee olla maksuttomia tai vähintään edullisia, niin että jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus osallistua varallisuudesta riippumatta. Liikuntatunneilla opiskelijoiden tulee voida vaikuttaa siihen mitä lajeja liikuntatunneilla harjoitellaan. Näin liikunta olisi mielekkäämpää ja omalle alalle sopivampaa. Opintoihin tulee kuulua vapaaehtoisia liikuntakursseja, joista myönnetään osaamispisteitä. Hyötyliikuntaan tulee kannustaa osana oppilaitoksen arkea ja opiskelijoille tulee tarjota viihtyisiä ja aktiivisuuteen kannustavia ulkoilualueita sekä taukotiloja. Oppilaitosten tulee tarjota mahdollisuuksia matalan kynnyksen liikuntaharrastuksiin. Harrastustakuun tulee toteutua kaikissa Suomen kunnissa.

3.4 Opiskelijakunnat ja oppilaitosyhteisö

Opiskelijoiden ja henkilökunnan tulee olla samanarvoisia, ja opiskelijoita on kannustettava ja osallistettava mukaan parantamaan oppilaitoksen turvallisuutta, muun muassa opiskelijahuoltosuunnitelmaa ja järjestyssääntöjä kehitettäessä. Nykymuotoinen, yksilöllisempi ammatillinen koulutus edellyttää, että ryhmäyttämiseen ja opiskelijoiden osallistamiseen on panostettava entistä enemmän läpi opintojen. Opettajille tulee tarjota näihin taitoihin liittyvää koulutusta nykyistä enemmän. Koulutuksen järjestäjien on varmistettava, että opiskelijakuntatoiminnalle on riittävästi tukea ja resursseja. Opiskelijakunta- ja tutortoimintaan panostamisen tulee olla osa niitä kriteerejä, joilla oppilaitosten toimintaa arvioidaan. Opiskelijakunta- ja tutortoiminnasta tulee antaa osaamispisteitä ja tätä varten tulee laatia valtakunnallisesti yhteisiä malleja.

Opiskelijoiden osallisuuden lisääminen parantaa oppilaitosten ilmapiiriä, toimivuutta, opintomenestystä ja läpäisyä. Oppilaitoksissa on otettava käyttöön osallistavan budjetoinnin käytäntö, jossa opiskelijat ovat mukana. Oppilaitosdemokratiaa eli opiskelijoiden kokonaisvaltaista osallistumista tulee kehittää ottamalla opiskelijat mukaan kaikkeen oppilaitosta koskevaan päätöksentekoon. Opiskelijoiden osallisuuden tulee olla koko oppilaitoksen opiskelijoita edustavaa ja edustajien tulee vaihtua säännöllisin väliajoin.

Oppilaitoksen kaiken päätöksenteon tulee olla läpinäkyvää ja kaikkien ymmärrettävissä ja arvioitavissa. Tämän vuoksi oppilaitoksissa tulee olla matalan kynnyksen osallistavaa toimintaa kuten esimerkiksi opiskelijafoorumeita yhteisten asioiden läpikäymiseen. Oppilaitoksen tulee seurata säännöllisesti oppilaitosdemokratian toimivuutta. Oppilaitosdemokratian tulisi olla osa opiskelijapalautetta ja vaikuttaa ammatillisen koulutuksen rahoituskriteereihin.

Turvallisuuden tunne syntyy opiskelijoiden ja henkilökunnan välisestä luottamuksesta sekä yhteisymmärryksestä, joita tulee oppilaitoksissa vahvistaa. Esteettömyys tulee huomioida oppilaitosten arjessa, ja yhdenvertaisuutta estäviä rakenteellisia, asenteellisia ja fyysisiä tekijöitä tulee poistaa. Turvallisessa opiskeluympäristössä kunnioitetaan kaikkien seksuaalista ja muuten fyysistä sekä henkistä koskemattomuutta. Opiskelijoita tulee osallistaa turvallisten tilojen suunnitteluun. Oppilaitoksissa tulee olla nollatoleranssi seksuaaliselle häirinnälle ja muulle kiusaamiselle ja opiskelijoilla tulee olla tiedossa, miten tällaisissa tapauksissa toimitaan. Lisäksi oppilaitosten tulee toimia aktiivisesti rasismien, väkivallan ja seksuaalisen häirinnän ehkäisemiseksi. Normikriittisyydestä on tehtävä ammatillisen koulutuksen opetuksellinen perusta. Opetushenkilökunnalle tulee tarjota valmiuksia ymmärtää sekä tunnistaa, miten normit vaikuttavat oppilaitoksissa. Koulukiusaamiseen ja opiskelijoiden jaksamisongelmiin puututaan kaikista tehokkaimmin ennaltaehkäisyllä, kuten tehokkaalla ryhmäytymisellä heti opintojen alussa ja niiden aikana. Oppilaitokset julistetaan häirinnän ja kiusaamisen nollatoleranssialueiksi. Yhteisöllisen hyvinvoinnin ylläpitäminen on jokaisen oppilaitosyhteisöön kuuluvan vastuulla, ja kaikkien tulee puuttua kiusaamiseen sitä havaitessaan. Ulkopuolisuuden tunnetta vähennetään tekemällä opiskelijahyvinvoinnista selkeä yhteisöllinen tavoite. Kaikille opiskelijoille tarjotaan yhdenvertaisuuskoulutusta, ja häirintä- ja kiusaamistapauksiin puututaan aina. Kaikkiin oppilaitoksiin asetetaan helposti lähestyttäviä, tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia yhteyshenkilöitä opiskelijoiden ja opettajien joukosta, joihin opiskelijat voivat olla yhteydessä häirintä- ja kiusaamistapauksissa.

Omien kansalaisoikeuksien- ja velvollisuuksien tiedostaminen on tuotava lähemmäs opiskelijoita, jotta he innostuvat yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Opettaja tulee kouluttaa ja tiedottaa paremmin opiskelijakunta- ja tutortoiminnasta. Oppilaitosten tulee

kannustaa opiskelijoita aktiiviseen kansalaisuuteen muun muassa osallistumalla nuoriso- ja kansalaisjärjestöjen sekä ammattiliittojen toimintaan ja paikalliseen päätöksentekoon. Laadukas vertais- ja tutortoiminta on turvattava ja niiden kehittämisestä on tehtävä prioriteetti oppilaitoksille. Vertais- ja tutortoimintaan liittyviä hyviä käytäntöjä on kerättävä yhteen ja levitettävä. Lisäksi osana aktiivista kansalaisuutta ammattiin opiskelevien työelämä tietoisuutta työelämän oikeuksista ja velvollisuuksista on kasvatettava. Äänestysikäraja tulisi laskea 16 vuoteen kaikissa kunta-, maakunta-, eduskunta-, euro- ja presidentinvaaleissa sekä kansalais- ja kuntalaisaloitteissa. Oppilaitosten tulee kannustaa opiskelijoita lähtemään mukaan yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja vaikuttamistoimintaan. Oppilaitoksissa on hyvä olla vastuuhenkilö, jolta saisi tietoa yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Lisäksi tämä henkilö voi informoida oppilaitoksissa erilaisista poliittisista järjestöistä ja poliittisesta toiminnasta.

3.5 Tasa-arvo ja häirintään puuttuminen

Kaikkien oppilaitosten tulee olla rasismista ja syrjinnästä vapaita alueita, ja opiskelijoiden yhdenvertaisuuden tulee olla osa kaikkien oppilaitosten peruseriaatteita. Opiskelijoita on kasvatettava olemaan kiinnostuneita ympäröivästä maailmasta ja sen tapahtumista. Tasa-arvon tulee näkyä kaikessa oppilaitosten toiminnassa ja asiaan tulee kiinnittää erityistä huomiota sukupuolittuneilla aloilla. Opiskelijoita ei tule koskaan arvioida tai arvostella perustuen ikään, sukupuoleen, seksuaalisuuteen, ulkonäköön, äidinkielen, uskontoon tai muuhun taustaan vedoten ja kaikkeen syrjintään näihin liittyen tulee puuttua. Opettajia ja muuta henkilökuntaa tulee kouluttaa ja tukea tällaisiin tilanteisiin puuttumisessa ja niissä tukemisessa. Opiskelijoille tulee olla selkeää miten toimia mahdollisissa ongelmatilanteissa.

3.6 Opiskelijan toimeentulo ja asuminen

Opiskelijat tulee ottaa osaksi sosiaaliturvauudistusta ja ammatillisten opiskelijoiden toimeentuloa tulee tarkastella kokonaisuutena, ei erillisinä tukimuotoina. Opiskelijan sosiaaliturvaa tulee yksinkertaistaa ja byrokratiaa sekä kannustinloukkuja tulee purkaa. Opintorahan korottaminen on ensisijainen tapa vahvistaa opiskelijoiden toimeentuloa.

Opintotuen tuloarajat tulisi kohtuullisesti nostaa. Opiskelijan on pystyttävä keskittymään opiskeluun täysipäiväisesti. Opiskelijoiden on voitava tulla toimeen ilman, että he joutuvat turvautumaan lainaan, vanhempiensa tukeen tai työntekoon. Yksin asuvien opintotukea saavien alaikäisten opintotuen määrä ei tulisi riippua vanhempien tuloista. Toimeentulotuen saamiseksi ei tulisi velvoittaa nostamaan opintolainaa. Opintolainahyvitys tulisi ulottaa myös toiselle asteelle. Pidemmällä aikavälillä lainan osuutta opintotuesta tulisi laskea ja opintorahaa korottaa. Kaikilla opiskelijoilla tulee olla oikeus täysipäiväiseen opiskeluun opintotuen turvin. Oppisopimusopiskelijat on saatettava opintotuen piiriin.

Aikuiskoulutustuella ja työttömyystuella opiskelun tulee olla mahdollista joustavasti ja tarpeeksi pitkään tutkinnon suorittamisen kannalta. Nykyistä työssäoloa aikuiskoulutuksessa tulee keventää.

Maksuttoman toisen asteen toteutuksessa on varmistettava, että opiskelu on aidosti maksutonta opiskelijoille. Maksuttomuuden tulee kattaa kaikki opintoihin liittyvät materiaalit, esimerkiksi opintoihin vaadittavat tietotekniset välineet. Materiaalien tulee olla joustavasti opiskelijoiden käytettävissä. Kaikki koulutukseen liittyvät maksut ja kustannukset on ilmoitettava koulutukseen hakemisen yhteydessä. Opiskelijoilta ei saa periä lukukausimaksuja, ja koulutuksen järjestäjän tai työpaikan on kustannettava työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa tarvittavat ajo- ja työturvallisuuskortit. Myöskään ETA:n tai EU:n ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta ei tule periä lukukausimaksuja.

Joka puolella Suomea pitää olla mahdollisuus opiskeluun laadukkaassa ammatillisessa koulutuksessa. Suppea joukkoliikennetarjontaa ja koulutuksen keskittäminen kasvualueille eivät saa määrittää opiskelijoiden mahdollisuuksia päästä opiskelemaan haluamaansa alaa. Oppilaitosten tarjoamia asuntoloita tulee tukea riittävästi ja asuntoloissa tulee olla mahdollisuus asua myös viikonloppuisin. Asuntolapaikkaa tulee voida hakea myös silloin, kun opiskelija opiskelee oppilaitoksessa vain tietyn opintokokonaisuuden. Kuntien on lisäksi tarjottava kohtuuhintaista opiskelija-asumista sekä opiskelijoille edullista joukkoliikennettä, ja tulevaisuuden tavoitteena on tehdä siitä maksutonta FRANK-opiskelijakortilla esimerkiksi kaupunkiliikenteen sisällä tai vähintäänkin koulumatkojen osalta. Lisäksi koulumatkatuen

myöntämisehtoja on selkeytettävä ja tuen on oltava saatavilla koko opiskeluajan. Tuen on oltava joustava.

3.7 Työura ja ympäristö

Työeläkejärjestelmän perusta säilytetään nykyisellään ja eläkejärjestelmän rahoitusta käsitellään aina kokonaisuutena. Taitettu indeksi säilytetään. Suomalaisen eläkejärjestelmän vakiintunut ja tunnustettu asema Euroopan Unionissa varmistetaan. Nuoret otetaan mukaan tekemään eläkepäättöksiä, jotta turvataan sukupolvien välisen ketjun jatkuminen ja järjestelmän uskottavuus. Kaikesta tehdystä työstä tulee karttua eläkettä. Eläkejärjestelmän kestävyys turvataan pitämällä eläkemaksut Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmien mukaisella tasolla, jotta eläkkeiden taso voidaan säilyttää nykyisen suuruisena. Poikkeuksellisen kuormittaville työurille tulee luoda väyliä jäädä eläkkeelle joustavasti esimerkiksi uudelleen arvioimalla työkyvyttömyyden ja osatyökyvyttömyyden.

Ilman elinkelpoista maapalloa meillä ei ole ammatillista koulutusta, jota puolustaa. Siksi SAKKI on mukana eturintamassa torjumassa ilmastonmuutosta ja edistämässä kestävää kehitystä. Ajattelemme globaalisti ja toimimme paikallisesti ympäristön puolesta.

Opetuksessa kestävä kehityksen teemojen tulisi näkyä läpileikkaavasti kaikissa opetuksen sisällöissä ja opetuksen järjestämisessä. Oppimateriaalien tulee silti olla tarkoituksenmukaisia ja huomioida erilaiset oppimistavat, esimerkiksi se että digitaaliset oppimateriaalit eivät sovi kaikille, eli opiskelijoilla pitäisi olla oikeus myös paperiseen materiaaliin.